

TÜRK TİCARET KANUNU TASARISI'NIN TÜRKÇESİ ÜZERİNE

Saffet CAN *

*“Türk dili, dillerin en zenginlerindendir.
Yeter ki bu dil bilinçle işlensin.
Ülkesini, yüksek bağımsızlığını korumasını bilen Türk
Ulusunu, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kur-
tarmalıdır.”*

(2 Eylül 1930, ATATÜRK)¹

Gerek gelişen ve değişen gereksinimlerin karşılanması, gerekse Avrupa Birliğine uyum sağlamak gerekçesiyle olsun, son yıllarda birçok yasada önemli değişiklikler yapılmış, bu arada Türk Ticaret Kanunu (TTK) Tasarısı da Başbakanlığa sunulmuş bulunmaktadır.

Geleceğin Türkiye'sinin ticaret yaşamında uyulması gereken kurallarını belirleyen bu TTK Tasarısı'nın Türkçesi üzerine birkaç değerlendirmede bulunma gereğini kamuoyu ile paylaşmak istedim. Yasa kurallarının kusursuz bir dil ile yazılması, hem insanların nelere uyulması gerektiğini iyi bilmeleri hem de o yasaya güven duymaları bakımından zorunludur.

TTK Tasarısı'nın gerekçesinde; *“Gerek Kanun'da, gerek gerekçede arı ve güzel Türkçe için özen gösterilmiştir. Teknik hukuk terimlerinin arılaştırılmasında Türk Medeni Kanunu esas alınmış, ayrıca uygulamada tutunmuş*

* Avukat, İstanbul Barosu.

¹ Bkz., tam metin; TDK, *Türkçe Sözlük*, (1988) başlangıç kısmında ATATÜRK'ün kendi el yazısının fotokopisiyle verilmiştir.

ve kavrama uygun anlam kazanmış terimlere de Kanun'da yer verilmiştir. Ancak, yadırganacak yeni terimler tercih edilmemiştir. Diğer yeni kanunlarla bu konuda uyum sağlanmaya dikkat edilmiştir. Terimde tekdüze kullanım ilkesi benimsenmiştir..." denilmektedir. Oysa:

1. 'Yasa' terimi, güzel Türkçemizin bilinçli işlenişinin eşsiz örneklerinden birini oluşturan anayasamızda kullanılmasına karşın bu terim yerine 'kanun' teriminin kullanılması bir çelişkidir. TTK Tasarısı'nın ön adı Türk Ticaret Yasası olmalıydı. Yüksek Yargıtay'ımızın kararlarında 'yasa' terimi başarıyla kullanılmaktadır.

2. a. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

B. Konut dokunulmazlığı

Madde 21. Kimsenin konutuna dokunulamaz. ...kimsenin konutuna girilemez, arama yapılamaz ve buradaki eşyaya el konulamaz.

b. Türk Medeni Kanunu

V. Yerleşim yeri

1. Tanım

19. Yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir.

Bir kimsenin aynı zamanda birden çok yerleşim yeri olamaz.

Bu kural ticarî ve sınaî kuruluşlar hakkında uygulanamaz.

c. 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi

V. İkametgâh. – 1. Tarifi.

Madde 19. Bir kimsenin ikametgâhı, yerleşmek niyetiyle oturduğu yerdir.

ç. Türk Ticaret Kanunu

Police

2. Adresli ve ikametgâhlı poliçe.

586. Poliçenin üçüncü şahsın ikametgâhında ödenmesi şart koşulabilir.

Bu üçüncü şahsın ikametgâhı, muhatabın ikametgâhının bulunduğu yerde (adresli poliçe) veya başka bir yerde (ikametgâhlı poliçe) bulunabilir.²

3. Adresli ve ikametgâhlı poliçe

609. Keşideci poliçede, ödeyecek üçüncü bir şahsı göstermeksizin, muhatabın ikametgâhından başka bir yeri ödeme yeri olarak göstermişse muhatap kabul şerhinde bir üçüncü şahsı gösterebilir. Aksi takdirde muhatap, ödeme yerinde poliçeyi bizzat ödemeyi taahhüt etmiş sayılır.

Eğer poliçenin bizzat muhatabın ikametgâhında ödenmesi şart kılınmışsa, muhatap, kabul şerhinde ödemenin yapılacağı yer olmak üzere ödeme yerinde bulunan bir adresi gösterebilir.

d. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı (kısaca Tasarı'da denilebilecektir)

Madde 672. (3) Ayrıca belirtilmiş olmadıkça muhatabın soyadı yanında gösterilen yer, ödeme yeri ve aynı zamanda muhatabın yerleşim yeri sayılır.

Poliçe

2. Adresli ve yerleşim yerli poliçe

Madde 674. (1) Poliçe, bir üçüncü kişinin nezdinde, muhatabın yerleşim yerinde veya başka bir yerde ödenmek üzere düzenlenebilir.

3. Adresli ve yerleşim yerli poliçe

Madde 697. (1) Düzenleyen, poliçede, ödemenin nezdinde yapılacağı bir üçüncü kişiyi göstermeksizin, muhatabın yerleşim yerinden başka bir yeri ödeme yeri olarak beyan etmişse, muhatap kabul şerhinde bir üçüncü kişiyi gösterebilir. Aksi takdirde, muhatap ödeme yerinde poliçeyi bizzat ödemeyi taahhüt etmiş sayılır.

² Bkz., Tekinalp/Çamoğlu, *Türk Ticaret Kanunu ve Ticarî Mevzuat*, Beta. "TK, 586, adresli ve ikametgâhlı poliçeyi karıştırmış ve aynı kavramları düzenleyen 609. m. ile çelişkiye düşmüştür." açıklaması a. g. e., in dip notunda yer almaktadır.

e. Türk Ceza Kanunu

Konut dokunulmazlığının ihlâli

Madde 116 – (1) Bir kimsenin konutuna, konutunun eklentilerine rızasına aykırı olarak giren cezalandırılır.

(2) Evlilik birliğinde aile bireylerinden veya konutun birden fazla kişi tarafından ortak kullanılması durumunda...

Görüldüğü üzere, (yürürlükten kaldırılan) Türk Kanunu Medenisi ve da geçen '*ikametgâh*' terimi yerine anayasamızda ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK)'da '*konut*', Türk Medeni Kanunu (TMK) ve TTK Tasarısı'nda '*yerleşim yeri*' kullanılmıştır. Şimdi bu terimlerin sözlüklerdeki anlamlarını ayrı ayrı ele alalım.

İkametgâh: (ikamet, Arapça kökenli olup oturma; -gâh, Farsça kökenli olup yer anlamındadır). Oturulan yer, konut (Türkçe Sözlük, TDK, 1988).³

Konut: 1. bir kimsenin içinde yatıp kalktığı, iş zamanı dışında eğleştiği, genellikle içinde aile olarak oturduğu, sürekli olarak barındığı ev, apartman dairesi gibi yer. 2. tüzel kişiliği bulunan bir kuruluşun bulunduğu ve içinde iş gördüğü, yönetildiği yer. (A. Püsküllüoğlu, *Arkadaş Türkçe Sözlük*). TDK'nın sözlüğünde de benzer tanım verilmiş, mesken, ikametgâh anlamları eklenmiş.

Yerleşim yeri: İnsanlarca barınaklar kurulup yerleşilmiş olan toprak (A. Püsküllüoğlu, *a. g. e.*). Bu tanımları genişleterek bir örnekle açıklarsak, İstanbul'un; sokaklar, caddeler, parklar, evler, apartmanlar vb. ile üzerinde kurulmuş bulunduğu toprak, bir yerleşim yeridir.

Günümüz dilinde "*Toplu Konut İdaresi*", "*toplu konutlar*", "*konut kredisi*", "*Başak Konutları*" gibi adlandırmalarda kullanımı oldukça yaygın olan, Anayasamız ve TCK' da da kullanılan '*konut*' terimi varken, yerleşilen toprak anlamına gelen '*yerleşim yeri*' terimine konut ya da ikametgâh anlamı yüklemek güzel Türkçemizi zorlamak değil midir? Konut sözcüğünün az yukarıda verdiğim günümüz dilindeki kullanımlarını '*ikametgâh*' sözcüğü ile yazarsak; '*Toplu İkametgâh İdaresi*', '*toplu*

³ Konut (bkz., Av. Hüseyin Özcan, *Hukuk Sözlüğü*, Seçkin, Ankara, 1985).

ikametgâhlar’, *‘ikametgâh kredisi’*, *‘Başak İkametgâhları’* olarak karşımıza çıkan adlandırmaların dilimize hiç yakışmadığı, halk diliyle söylemek gerekirse *‘ikametgâh’* sözcüğünün Türkçemizde sırtıttığını kolayca anlayabiliriz. TMK 19. maddesinin *“Maddede ve konu başlığında kullanılan ‘ikametgâh’ terimi yerine günümüz diline de uygun olarak ‘yerleşim yeri’ terimi kullanılmıştır.”* diyen Hükümet gerekçesinde katılmak olası değildir. Çünkü yeni bir terim kullanılırken bunun, günümüz diline uygunluktan başka o terime verilmek istenen anlamı karşılıyor olması ve hukukun diğer dallarıyla da uyumlu olması gerekir. Yoksa yanlışlıklar zinciri uzar gider. *“Bu uzun ve kullanımı zor...”* diyen eleştiriler de sürer gider.⁴ Bir örnek:

“İki polîçe arasındaki fark, adresli polîçenin ödeme yerinde üçüncü kişinin nezdinde ödenmesi, ikametgâhlı polîçede ise muhatabın ikametgâhı ile ödeme yerinin farklı mahaller olmasıdır... Polîçenin ödeneceği yerin muhatabın ikametgâhından başka bir mahal olacağını keşideci senette belirtirse, bu yer ister muhatabın ikametgâhı ile aynı yerde, ister başka yerde olsun, ikametgâhlı polîçe söz konusudur.”⁵ diyen bu açıklamada, TMK’da geçen *“yerleşim yeri”* terimi yerine TTK’ya uygun olarak *“ikametgâh”* terimi kullanılmıştır. *“Yerleşim yeri”* terimi kullanılsaydı *‘yer’* sözcüğünün çokluğu nedeniyle anlatım karmaşıklıktı. Oysa konut terimi kullanılarak yapılacak bir anlatımın çok daha kolay anlaşılacağı kanısını taşımaktayım. Ayrıca, yabancı kökenli sözcüklerle yapılan anlatımların kavram karışıklıklarına da neden olabileceği bir gerçektir.

Yanlışlık önce Türk Medeni Kanunu’nda düzeltilmeli, burada geçen tüm *‘yerleşim yeri’* terimleri yerine *‘konut’* terimi getirilmelidir. TTK Tasarısı’ndaki *‘yerleşim yeri’* terimi yerine *‘konut’*, *‘yerleşim yerli polîçe’* terimi yerine *‘konutlu polîçe’* terimi kullanılırsa, Anayasa’mız ve Türk Ceza Kanunu ile de terim birliği sağlanmış olur. Yüksek Yargıtay’ımız Ceza Genel Kurulu’nun T. 21.06.1993, E.155, K.184 sayılı kararında, *“Konut; devamlı veya geçici olarak, kişilerin yerleşmek ve barınmak amacıyla oturmalarına elverişli yerlerdir.”* demekle, kişilerin yerleşmek niyetiyle devamlı olarak oturdukları yerlerin de *‘konut’* kavramı içinde olduğu kabul edilmektedir. Kişinin can ve mal güvenliği ile özgürlüğünün söz konusu olduğu Türk Ceza Kanunu uygulamalarında *‘konut’* kavramının doğru ve anlamlı olarak geniş yorumlanıyor olması, hukukun diğer

⁴ Bkz., Doç. Dr. M. Bahtiyar, *TBB Dergisi*, sayı 61.

⁵ Bkz. Poroy/Tekinalp, *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, Arıkan, İstanbul.

dallarında ‘konut’ teriminin; “Konut, bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir.” anlamıyla kullanılmasına bir engel oluşturmaz.

3. TTK Tasarısı’nda günümüz Türkçesine uygun yeni sözcük ve terimlere de büyük ölçüde yer verildiği görülmüştür. “Keşideci” yerine “düzenleyen”, “azınlık” yerine “azlık” terimleri güzel Türkçemizin bilinçli işlenişinin en güzel örneklerinden sayılabilir. Sözlük anlamı (Farsça kökenli, banka ve her türlü piyango ikramiyeleri için) çekme, çekiliş (bkz. TDK, a. g. e.); yazılma, düzenleme (bkz., E. Şener, Hukuk Sözlüğü, Seçkin) olan keşide sözcüğüne Türkçe, -ci son eki getirilerek karşımıza kıymetli evrak hukukundaki keşideci terimi çıkarılmıştır. ‘Düzenleyen’ sözcüğünün keşideci anlamında kullanılmasının bu hukuk dalı açısından bir sakıncasının olması düşünülemez. Yine, kamu hukukunun azınlık (ekalliyet) kavramını çağrıştıran “azınlık” terimi yerine “azlık” terimini uygun gören Tasarı Hazırlık Komisyonu’nu gönülden kutlamamak elde değildir. Ne var ki bu örnekler daha çok olmalıydı. Keşideci yerine “düzenleyen” dendiği gibi kendisine söz söylenen kişi anlamında gelen ‘muhatap’ yerine ‘ödeyici’ teriminin kullanılması daha uygun olurdu. Bundan başka ‘beyan etmek’ yerine ‘bildirmek, söylemek, anlatmak, ileri sürmek’ sözcüklerinden anlamca uygun olanı seçilebilir, Tasarı’nın 697. maddesinde geçen “Aksi takdirde, muhatap, ödeme yerinde polıceyi bizzat ödemeyi taahhüt etmiş sayılır.” tümcesi yerine günümüz arı Türkçesine de uygun olarak “Yoksa ödeyici ödeme yerinde polıceyi ödemeyi kendisi üstlenmiş sayılır.” denilebilirdi. Türkçede anlatımın ağırlığını vermek istediğimiz sözcüğü yükleme yakın söyleriz. “Ben onu gördüm.”, “Onu ben gördüm.” örneklerinde anlam bakımından bir ayrım yoktur. Ancak anlatımın ağırlığı birinci örnekte ‘onu’, ikinci örnekte ‘ben’ sözcüğü üzerinde yoğunlaşmıştır. Yasa metninde “bizzat ödemeyi” denmekle ödeme eylemini kişi, vekili eliyle de değil, kendi eliyle yapmak zorunda anlamı çağrıştırılmıştır. Oysa para ödeme işi, özel yetenek ya da sanat-kâr olmayı gerektiren bir iş değildir. Türkçemiz kolay bir dil değildir. Kusursuz bir Türkçe ile yasa çıkarmak ise hiç de kolay değildir.

SONUÇ OLARAK

Fransız Medeni Kanunu (Code Civil, 21 Mart 1804)⁶ dilinin kusursuz bir Fransızca olmasının en önemli nedenlerinden biri bunun, yaklaşık üç yüz yıl önce Fransız aydınların başlattığı Fransızcanın bilinçli işlenişinin sona erdiği bir dönemde yazılmış olmasıdır. Bizdekine benzer dil tartış-

maları Fransa’da da yaşanmış, dilin bilinçli işlenişi sonunda Fransızca yüzyıllar boyu dünyanın en güvenilir dili konumuna gelmiştir.

Bir dile yabancı kökenli sözcüklerin aşırı ölçüde yığılması o dili özgünlüğünden uzaklaştırır. Yüzyıllar öncesinin Yunus Emre’lerini, Karacaoğlan’larını hepimiz anlarız fakat onların döneminde yazılmış Divan Edebiyatı’nı çok azımız anlayabilmektedir. ‘Bilgisayar’ sözcüğünü hepimiz severek kullanırız. Dilimiz bilinçli işlenmeyip bu sözcük yerine yabancı kökenli bir sözcüğün alınması daha mı uygun olurdu? ‘Yanıt’ sözcüğü günümüzde sıkça kullanılır olmuştur. Büyük dil bilgini Kaşgarlı Mahmut’un, Arapların Türkçe öğrenmelerinde kolaylık olsun diye Arapça yazdığı, bu nedenle de adını bu dilde “*Divanü Lûgat-it-Türk*”⁷ koyduğu ölümsüz yapıtından, günümüz Anadolu Türkçesindeki ‘altun’, ‘altın’ vb. biçimindeki ses değişimine de uygun olarak, ‘yanut’ yerine ‘yanıt’ biçimiyle alınmış olan bu sözcük günümüz Türkçesine kazandırılmamalı mıydı? Zengin ve güzel Türkçemizin en önemli sorunu bu olsa gerek.

⁶ Bkz., Grand Larousse Encyclopédique, 1961, Paris.

⁷ Bkz., Divanü Lûgat-it-Türk Dizini, TDK Yayınları, 1972, Ankara. (Divan’ın yazılmasına başlanışının 900. yılı anısına basılmıştır).